

FULD TALE

Arrangement:	Samråd vedr. bogmarkedets situation	7. februar 2013
Åbent eller lukket:	Åbent	
Dato og klokkeslæt:	31. januar 2013, kl. 14:30	
Sted:	Folketinget	
Taletid:		
Forv. antal deltagere:	Folketingets Kulturredvalg	
Evt. andre forhold ministeren bør være opmærksom på:	Folketingets Kulturredvalg afholdt en offentlig høring om emnet den 7. november 2012	
Kontaktperson:	Michael Winding, 2227 5528	

Spørgsmål:

Hvad kan ministeren oplyse om udviklingen på det danske bogmarked, og hvilke initiativer agter ministeren at tage for at sikre den danske bogkultur.

Svar:

Tak for samrådsspørgsmålet, som rammer ned i en meget væsentlig debat, som vi har kunnet følge i dagspressen igennem nogen uger.

Jeg havde ikke været minister i mange dage, før jeg på baggrund af indlæg fra boghandlere og forlagsfolk med flere, tilkendegav at jeg ville indkalde branchen til et møde. Jeg har forstået på branchen, at de gerne vil komme til et sådant møde, men jeg har også forstået, at de gerne ville have lidt mere tid, inden et sådant møde afholdes. Og der er som sagt også inviteret til et møde efter aftale med de interessenter, der er vigtige medspillere.

Vi har en debat om, hvorvidt bogbranchen er i knibe, og hvad der i givet fald bør være den bedste reaktion herpå. Meningerne herom har været delte. Men der er ikke tvivl om, at bogens status og fremtid er et helt centralt kulturpolitisk spørgsmål.

Samrådsspørgsmålet følger op på den høring om bogmarkedet, som kulturudvalget afholdt i efteråret. På denne høring var der ikke enighed blandt bogbranchens parter om løsningen på bogbranchens problemer.

[Om bogmarkedets udvikling]

Samrådsspørgsmålets første del om udviklingen af det danske bogmarked kræver i virkeligheden en længere gennemgang af statistisk karakter, som jeg ikke synes egner sig for et samråd. Derfor er der i Kulturministeriet lavet et faktaark med disse oplysninger, som ligger på Kulturministeriets hjemmeside, og som jeg også har fremsendt til udvalget og har med her i dag. *[Deles/sendes rundt til samrådets deltagere]*

Her i samrådet vil jeg fokusere på de kulturpolitiske centrale dele af bogmarkedsstatistikken.

Først dog lige lidt om bogmarkedets seneste historie:

Bogmarkedet er som bekendt gradvist blevet liberaliseret fra 2001 og frem til 2010. Fra og med 2011 blev de sidste undtagelser fra konkurrencelovgiv-

ningen ophævet med en bred politisk aftale mellem alle partier undtagen Enhedslisten. Aftalen byggede også på enighed mellem bogbranchens parter, forlæggere, boghandlere og forfattere.

I relation til den gradvise liberalisering af bogmarkedet har en række udvalg været nedsat til at overvåge, om liberaliseringen af bogmarkedet skulle få utilsigtede kulturpolitiske konsekvenser. Udvalgene har tilsammen afgivet fire rapporter, der alle er tilgået Folketingets Kulturudvalg.

Alle disse udvalg er imidlertid stødt på den kendsgerning, at den tilgængelige statistik på området ikke særskilt fokuserer på 'kvalitetslitteratur', som jo heller ikke er et begreb, det er nemt at gøre operationelt i en statistisk sammenhæng. Vi ved alene noget om det samlede antal af udgivne bøger indenfor forskellige genrer.

Vi ved heller ikke, samlet set, hvordan det ser ud med salget af bestsellere – et begreb der heller ikke er statistisk defineret - og til hvilke priser de sælges.

Vi ved, hvor mange bøger der udkommer i Danmark. Det registreres i Dansk Bogfortegnelse. Vi ved også noget om forlagernes salg af bøger. Det offentliggør forlæggerforeningen i form af Bogbarometeret. Dertil kommer, at vi ved noget om læsernes vaner fra Kulturministeriets Kulturvaneundersøgelse og om deres købevaner fra undersøgelsen "Danskernes Bogkøb", som boghandlerne og forlæggerne laver i fællesskab.

[Om liberaliseringens betydning for mangfoldigheden af udgivelser]

Lad mig prøve at tegne et billede af det, som den tilgængelige statistik kan sige os – set i forhold til de spørgsmål og problemstillinger, der hyppigt optræder i debatten om bogmarkedet.

Et af de mere centrale kulturpolitiske spørgsmål er, om der udgives færre eller flere bøger i Danmark efter liberaliseringen.

Vi hører for eksempel ofte, at liberaliseringen får forlagene til at vælge bestsellerne frem for mangfoldigheden i deres udgivelsespolitik. Det vil derfor være relevant at se på, om der bliver færre forskellige bøger og dermed mindre mangfoldighed til rådighed for læserne.

Hvis man ser på antallet af udgivelser af dansk skønlitteratur, så stiger det ganske betragteligt både under og efter den fulde liberalisering. Fra et år efter liberaliseringsperiodens begyndelse (2002) til et år efter den fulde liberalisering (2011) stiger antallet af nyudgivet dansk skønlitteratur fra 495 til 732 titler – en stigning på lige knapt 50 %.

Omvendt ser det dog ud med faglitteraturen, hvor antallet af danske udgivelser falder noget over perioden. Fra 6010 titler i 2002 til 5211 titler i 2011. Der er blevet gættet på, at internettets vækst som

informationsmedium er en væsentlig årsag til dette fald – men vi ved det ikke med sikkerhed.

Hvad angår børneskønlitteratur er antallet af ny-udgivne danske børnebøger også steget i perioden med liberalisering fra 572 titler i 2002 til 915 titler i 2011 – en stigning på lige knap 60 %.

Vi må altså konstatere, at der for skønlitteraturens vedkommende ikke er nogen tendens til at færre titler udgives og kommer på markedet i perioden med liberalisering – snarere tværtimod.

Stigningen i antallet af udgivelser har formentlig ikke noget med liberaliseringen af bogmarkedet at gøre. Der er snarere tale om en parallel tendens, hvor nye udgivelsesmetoder - herunder flere egenudgivelser - gør adgangen til at udgive både nemmere og billigere.

Et af de få tal, som vi har for, hvor stor en del af boghandlernes salg, som det, man så kan kalde bestsellere, udgør, er for ganske nyligt kommet fra boghandlerkæden Arnold Busck, som i en pressemeddelelse har oplyst, at den andel som de 10 bedst sælgende bøger udgør, var på 10 % ved julesalget hos Arnold Busck i 2012. I hele 2009 var tallet kun 7 %.

Hvis man tager de 100 mest sælgende bøger så udgør salget af disse under det netop overståede julesalg 25 %, hvor de i hele 2009 udgjorde 19 %.

Disse tal har vi alene fra Arnold Busck boghandlerne. De er jo ikke nødvendigvis repræsentative, ligesom jeg ikke er sikker på, at det giver mening at sammenligne julesalget med helårssalget, sådan som boghandlerkæden gjorde i en nylig kronik i Berlingske Tidende, men lad os nu bare antage, at de er dækkende: Så tyder de på, at der er en tendens til en stigende bestsellerisme. Det kan vel diskuteres, om disse tal er meget alarmerende. At de 100 bedstsælgende bøger udgør 25 % af salget og de resterende bøger altså udgør 75 % af salget, tyder for mig umiddelbart på, at vi stadig har et meget bredt og mangfoldigt bogmarked.

[Hvordan står det til med læsningen af litteratur]

Et andet centralt kulturpolitisk spørgsmål er, om danskerne faktisk køber og læser litteratur. Hvordan ser det så ud med det – her efter mere end 10 år med et liberaliseret marked?

Den Kulturvaneundersøgelse, som kom her i efteråret, talte faktisk et ret klart sprog hvad antallet af læsere angår. Andelen af voksne danskere, som tilkendegiver, at de læser skønlitteratur dagligt eller ugentligt er i perioden fra 2004 til 2011 steget fra 31 % til 45 %. Selvom tallene jo ikke siger noget nærmere om, *hvilke* skønlitterære bøger, danskerne læser, er det vel svært at tale om en læser-krise.

[Om liberaliseringens betydning for omsætningen på bogmarkedet]

Det forudsættes ofte i debatten, at der er en sammenhæng mellem liberaliseringen og en krise på bogmarkedet. Men hvordan har udviklingen i omsætningen på bogmarkedet været i perioden med liberalisering?

Det er desværre et af de spørgsmål, som jeg vanskeligt kan svare helt fyldestgørende på, da der er mange statistiske problemer og brud, som det kan være vanskeligt at tage højde for.

Vi kender ikke den samlede omsætning på hele bogmarkedet – det har vi alene nogle skøn for.

Forlagene offentliggør løbende tal for forlagenes omsætning, som dog indeholder visse brud i opgørelsesmetoden, som gør dem vanskeligt sammenlignelige over tid. Desuden dækker statistikken kun godt 85 % af forlagsvirksomheden.

Med alle disse forbehold in mente, så kan jeg oplyse, at forlagenes omsætning steg fra 1.376 mio. kr. i 2001 til 1.972 mio. kr. i 2009, men faldt så til 1.894 mio. kr. i 2011.

Bogbarometeret offentliggør kun tallene i løbende priser, men omregnet til faste 2011-priser svarer det til, at omsætningen steg fra 1.692 mio. kr. i 2001 til 2.074 mio. kr. i 2009 og som nævnt faldt igen til 1.894 mio. kr. i 2011. Men fra 2001 til 2011 er der altså samlet set tale om en stigning i forlagenes omsætning på godt 12 %.

I de første kvartaler af 2012 så det ud til at omsætningen ville falde yderligere, og denne udvikling gav forståeligt nok anledning til en del bekymring fra branchens side, som vel også er anledningen til, at vi sidder her i dag.

I tredje kvartal af 2012, som forlæggerforeningen netop har offentliggjort, stiger omsætningen i forhold til 3. kvartal for 2011 med 2,3 %, så måske er omsætningsudviklingen ved at vende, men det er det endnu alt for tidligt at sige noget om.

[Om udviklingen i antallet af boghandlere]

Et andet markedsspørgsmål, der ofte peges på i debatten, vedrører antallet af boghandlere i Danmark. Det antages, at liberaliseringen af bogmarkedet fører til mange boghandlerlukninger, og til at supermarkeder og internethandel overtager boghandlen.

Vi har desværre ingen sammenlignelige tal for, hvordan denne udvikling har forløbet over de år som liberaliseringen er sket. Men hvis man spørger læserne, hvor de køber deres bøger i dag, så peger 48 % på, at de køber bøger i boghandlen, mens resten køber dem andre steder – herunder hele 17 % på internettet.

Antallet af boghandlere i Danmark er ifølge Boghandlerforeningens oplysninger faldet fra 474 i 1993 til 378 i 2012 – altså udgør faldet knap 100 boghandlere over en periode på 20 år.

Med til billedet hører imidlertid også, at 31 boghandler ophørte i 2012, mens 11 nye kom til.

Det er ikke muligt at afgøre, i hvor høj grad lukningerne skyldes liberaliseringen af bogmarkedet, den almindelige finanskriser, ændrede strukturer i detailhandlen eller ændrede forbrugervaner, herunder som nævnt en mere udbredt internethandel.

[Afsluttende bemærkninger]

Opsummerende omkring bogmarkedets udvikling og de kulturpolitiske konsekvenser heraf, så kan man altså sige, at omsætningen de seneste par år har været faldende, dog med et lille opsving her i 3. kvartal af 2012.

Samtidig udgives der flere titler – og der er også flere, der læser skønlitteratur.

Så ja, markedet er i en situation, der lukker boghandlere og forlagenes omsætning falder.

Men når vi kigger på de kulturpolitiske hensyn til mangfoldigheden af litteratur på markedet og læsernes lyst til at læse, så lader ingen af dem til at være truet.

Ikke desto mindre synes også jeg, at der er grund til at lytte til de bekymrede stemmer, der lyder fra branchen i denne tid. Det er noget jeg og vi bør tage alvorligt.

Derfor har jeg inviteret bogmarkedets parter til en snarlig rundbordssamtale i Kulturministeriet. Også partiernes kulturordførere er blevet inviteret til denne drøftelse.

I debatten er der rejst forskellige temaer:

- En faldende omsætning i branchen.
- Der bliver talt om bestsellerisme til skade for den smalle litteratur.
- Der bliver færre boghandlere, og der er også peget på tilpasningen af bogmarkedet til digitaliseringen og muligheden for at finde nye forretningsmodeller samtidig med at vi også skal bidrage til at løse de problemer, der måtte være med ophavsretten.

Hovedopgaven for regeringen jf. debatten om bogmarkedet, må være at sikre den danske litteratur, herunder kvaliteten og den genremæssige mangfoldighed af litteraturen og ikke mindst udbredelsen til læserne og fremme af danskernes læselyst.

Man har i diverse indlæg i dagspressen den seneste tid kunnet få det indtryk, at der i Danmark ikke er nogen litteraturpolitik. At der fra statens og regeringens side ikke gøres noget for at sikre mangfoldigheden og kvaliteten af den danske litteratur, ligesom man har kunnet forstå, at det er forlagene der har taget sig af udviklingen af talenterne blandt forfatterne.

Her tillader jeg mig erindre om, at dette ikke er tilfældet.

- Vi har en litteraturlov. Og der står i lovens formål, at den skal fremme litteraturen og adgangen til den i Danmark såvel som udbredelsen af dansk litteratur i udlandet. Og der står også, at lovens virkeområde er skønlitteratur, herunder prosa, dramatik, lyrik, børne og ungdomslitteratur og almen kulturel faglitteratur. Så vi har altså en lov, som tilgodeser kvalitetslitteraturen.
- Vi investerer fra statens side mange penge i at sikre produktion og læsning af kvalitetslitteratur.
- Vi støtter Forfatterskolen.
- Vi giver arbejdslegater og projektstøtte til forfattere.
- Vi har biblioteksafgiften, som sikrer forfatterne indtægter fra bibliotekernes udlån til glæde for den fortsatte produktion af litteratur i Danmark: I omegnen af en kvart milliard kroner bruger staten på at støtte litteraturen direkte.
- Og endelig har vi et veludbygget og velassorteret biblioteksvæsen, som på mange forskellige måder sikrer formidling af litteraturen til læserne – herunder gennem litteraturklubber, oplæsningsarrangementer og meget mere. Og der bruges i øvrigt i størrelsesordenen 2,7 mia. kr. på biblioteker i Danmark.

Fra statens og det offentliges side gøres altså allerede ganske meget for litteraturen. Men det gøres med et kulturpolitisk fokus på for det første forfatterens produktion af mangfoldighed og kvalitet i dansk litteratur og for det andet på læserne.

Det vil også være min indgang til dialogen med bogmarkedets parter. Det skal handle om litteraturen, og hvordan vi fortsat styrker den.

Tak for ordet.